

MARK BLEJK

NEISPRIČANA PRIČA O GRUPI

QUEEN

Da li je ovo
pravi život?

Preveo
Dejan Cukić

■ Laguna ■

Naslov originala

Mark Blake

IS THIS THE REAL LIFE?

THE UNTOLD STORY OF THE QUEEN

Copyright © 2010 Mark Blake

Translation copyright © 2019 za srpsko izdanje, LAGUNA

Cover Illustration Photography © Pierre TERRASON/Dalle

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

NEISPRIČANA PRIČA O GRUPI

QUEEN

Da li je ovo
pravi život?

Sadržaj

Prvo poglavlje	Vi divni ljudi	9
Drugo poglavlje	Imate li iskustva?	18
Treće poglavlje	Srećna slučajnost	76
Četvrto poglavlje	Čudnovati vibrato	126
Peto poglavlje	Baš su blesavi	182
Šesto poglavlje	Raspala lešina	218
Sedmo poglavlje	Bum-bum-tras!	261
Osmo poglavlje	Borba četiri petlića	295
Deveto poglavlje	Ogromni plastični lažnjaci	349
Deseto poglavlje	Slatki snovi	389
Jedanaesto poglavlje	Ferari u garaži	449
Izjave zahvalnosti		499
Odabrana bibliografija		501
O autoru		503

PRVO POGLAVLJE

Vi divni ljudi

„Kaži matorom pederu da će to biti najveća stvar koja se ikada dogodila.“ – Bob Geldof ubeđuje *Kvin* da sviraju na koncertu „Lajv ejd“.

„Zdravo, svete!“ – Transparent u publici na stadionu Wembli tokom koncerta „Lajv ejd“

„Moram da pridobijem ljude. To je deo mojih obaveza. Sve je to vezano za osećaj posedovanja kontrole.“ – Fredi Merkjuri, 1985.

Datum je 13. jul 1985. Teška vremena za rok zvezde određene dobi. Mnogi među njima, stasali šezdesetih ili sedamdesetih, žive od stare slave i slepe naklonosti svojih obožavalaca. Svet još uvek nije otkrio pojam penzionisane rok zvezde pa mladalački proglas Pita Taunzenda: „Nadam se da ću umreti pre nego što ostarim“, i nije delovao toliko nepromišljeno.*

Današnji koncerti u Filadelfiji i Londonu, nazvani „Lajv ejd“ (*Live Aid*), ujedinije muzičare svih generacija. Zajednički

* *Pete Townshend* (1945) – gitarista i kompozitor sastava *Hu* (*The Who*), napisao je ovaj stih u pesmi „*My Generation*“ 1965. (Prim. prev.)

povod je prikupljanje sredstava za pomoć gladnima u Etiopiji, ali još nešto je na dnevnom redu. Samo na londonskom stadionu *Vembli* okupiće se osamdeset hiljada ljudi, a satelitski TV prenos znači da će još 400 miliona ljudi u preko pedeset zemalja biti svedoci dešavanja, kako lepih tako i ružnih. Dok gledaoci budu davali priloge u iznosu od 150 miliona funti za pomoć gladnima Afrike, ugled će se sticati ili gubiti.

Narednih sati planetarna publika će videti neuvežbanog Boba Dilana, razočaravajući nastup grupe *Led cepelin* i kako dva pop pauna, Mik Džeger i Dejvid Bouvi, razmahuju repovima jedan drugome u lice. „Lajv ejd“ će se pokazati kao prelomna tačka u karijerama, tada još uvek novajlija U2 i Madone, ali neće pospešiti dugovečnost Adamu Antu, Hauardu Džounsou ili grupi *Tomson tvins*. Tadašnje sveprisutne zvezde višestrukih platinastih tiraža, kao što su *Dajer strejts* ili Fil Kolins, nikada više neće dostići slične visine.

Usred ovog šarolikog društva našao se i rok sastav sa četrnaest godina radnog iskustva. Ova grupa multimilionera (u *Ginisovoj knjizi rekorda* za 1982. oni su navedeni kao najbolje plaćeni direktori jedne kompanije) nanizala je zastrašujući sled uspešnih singlova i albuma obuhvatajući svojim neuhvatljivim muzičkim stilom elemente roka, popa, fanka, hevi-metala, pa čak i gospela. Iako je glas o njihovoj vrhunskoj koncertnoj predstavi bio nadaleko poznat, čak ni njihovi najodaniji navijači nisu mogli predvideti šta će se dogoditi tog dana.

U 18.44 nastup grupe najavljuje se izlaskom na scenu televizijskih komičara Mela Smita i Grifa Ris-Džounsua. Smit je odeven kao uštogljeni policijski narednik, a Džouns kao njegov nesretni zamenik. Skeč je jednostavan: predstavnici vlasti protiv „klinaca“, a njihove dosetke („Imamo pritužbe na buku... od jedne žene iz Belgije“) pomažu da se publika razgali, ali ih gotovo zaglušuju zvuci tehničke ekipe koja iza njihovih leđa obavlja poslednje pripreme. Najzad, Smit skida svoj pandurski

šlem, gurne ga ispod miške i stane mirno... „Njeno veličanstvo... kraljica (*Queen*)!“

U jednom potonjem razgovoru sa novinarima, organizator „Lajv ejda“ Bob Geldof pokušaće da opiše neraskidivu začudnost te četiri ličnosti. Iskočivši na binu „Lajv ejda“, oni su delovali, po Geldofovim rečima, „kao najneverovatnija rok grupa koju možete da zamislite“.

Džon Dikon (*John Deacon* – „uzdržani bas-gitarista“, kaže Geldof) zauzima svoj položaj u pozadini, blizu podijuma za bubnjeve. Uprkos čupavoj „trajnoj“ frizuri jedne pop zvezde, on najviše podseća na inženjera elektrotehnike kakav bi postao da karijera u muzici nije upalila. Ranije tog dana, kada su članovi grupe okupljeni da pozdrave kraljevske goste koncerta, princa i princezu od Velsa, hiljade obožavalaca grupe *Kvin* kraj malih ekrana zapitale su se zašto neko veoma nalik tehničaru zauzima mesto Džona Dikona. „Stideo sam se da odem i upoznam princezu Dajanu. Plašio sam se da ne napravim budalu od sebe“, pričao je on kasnije, priznajući da je poslao svog „roudija“ Spajdera da ga zameni.

Brajan Mej (*Brian May*), građen poput bogomoljke, sa šubarom tamnih lokni („hipi gitarista“ – kaže Geldof), izgleda skoro isto kao u vreme kada je bend počeo. Mej je svoju pojavu gitarskog heroja isklesao urođenom posvećenošću. Za ovog diplomiranog inženjera i nekadašnjeg nastavnika, sviranje gitare je ozbiljan posao. U ranim danima Mej je imao običaj da tokom svirke mrmlja sebi u bradu poput tenisera koji se priprema iščekujući važan poen.

U međuvremenu, čovek se zapita da li je Rodžer Tejlor (*Roger Taylor*) nesrećan jer čitav svoj radni vek provodi skriven iza kompleta bubnjeva. Sa plavom kosom, nežnim crtama lica (jednom je pustio bradu da bi ljudi prestali greškom da mu se udvaraju misleći da je devojka) i strašću prema sportskim automobilima i manekenkama, Tejlor je najočiglednija pop zvezda grupe. U poslednje vreme, koža Rodžerovog bas-bubnja ukrašena je

njegovim krupnim portretom, vidljivim i sa najjeftinijih sedišta na stadionu. Iako Tejlor uglavnom ostaje skriven iza bubnjeva, svakako ga svi dobro čuju. Njegovi prepoznatljivi, raspukli pra-teći vokali oduvek su bili važan deo zvuka grupe *Kvin*.

Šta god kolege Fredija Merkjurija (*Freddie Mercury*) da urade u naredna dvadeset dva minuta, retko odvrate pažnju od „tog besramnog pevača“, kako ga naziva Geldof. U samom početku, Merkjuri je bio tipičan izdanak vladajućeg glam-roka. Sada više nije tako. Njegova frizura je kratka i zalizana. Satenske kreacije Zandre Rouds* iz davnina zamenile su majica za teretanu i udobne, izlizane farmerke.

U pogledu sopstvene seksualnosti Merkjuri se godinama poigravao sa novinarima, ali sada je njegov izgled jasno oblikovan po modelu „Kastro klona“, ** omiljenog u gej krugovima Sjedinjenih Država. Završne detalje predstavljaju okovana narukvica preko bicepsa desne ruke i gusti brkovi (Fredijev zaštitni znak) koji skoro, mada ne sasvim, prekrivaju njegove prevelike zube. Kada Merkjuri istrči na binu, njegov prenatlaženi hod podseća na baletana koji žuri za autobusom.

Teško je zamisliti nekog mešetara muzičke industrije ili sudiju u televizijskom rijaliti programu dvadeset prvog veka kako prihvataju zamisao o tridesetosmogodišnjem Merkjuriju kao svetskoj pop zvezdi. Pa ipak, u godinama koje su usledile, Fredi će imati mnogo više zajedničkog sa današnjim imitatorima nego što istorija trenutno priznaje. Mnogo pre koncerta „Lajv ejd“, kao student umetničke škole sa ambicijama u muzici, momak rođen kao Faruk Bulsara (*Farrokh Bulsara*) govorio je svakom ko bi ga slušao da će „jednoga dana biti zvezda“. Retko ko mu je poverovao.

* *Zandra Rhodes* – engleska modna kreatorka koja se proslavila sedamdesetih godina da bi kasnije radila i za kraljevsku porodicu. (Prim. prev.)

** Engl.: *Castro clone* – u slengu, izraz za homoseksualca sa imidžom idealizovanog pripadnika radničke klase. (Prim. prev.)

Uprkos svom uobičajenom nepokolebljivom samopouzdanju, članovi grupe vrlo su svesni da izlaze pred publiku koja nije samo njihova. Stoga su odlučili da traljav pristup nekih učesnika iz njihove generacije ne dolazi u obzir. Bend je vredno vežbao, kroz četiri dana intenzivnih proba pripremajući svoj dvadesetominutni nastup do poslednje sekunde uz izbor pesama koje će ostaviti najjači utisak. Posle kratkog obilaska scene, Fredi seda za klavir sa leve strane. Gledalište je eksplodiralo uz uvodne motive pesme „*Bohemian Rhapsody*“ (kako drugačije?) dok on teatralno razmahuje ukrštajući ruke kako bi dosegao najviše note. Prvi otpevani stih dočekuje novi urlik gomile. Melodramatičnost pesme ostaje nesmanjena iako klavir ne krasi starinski svećnjak već šolja sa oznakom *Pepsi* i plastične čaše pune piva. Nepokolebljiv i već potpuno prepušten trenutku, Fredi peva kao da šalje poruku čija će važnost uzdrmati svet. Danas, koncert „Lajv ejd“ pripada grupi *Kvin*.

* * *

Ostatak benda se pridružuje, a Mej pleće svoju baroknu solo deonicu da bi onda, bez upozorenja, Merkjuri skočio od klavira prekidajući „Boemsku rapsodiju“ kod prvog velikog vrhunca, pre no što se preterano uljuljka u dobrodošlici kojom je dočekana.

Fredijev „roudi“ Piter Hins pojavljuje se dodajući pevaču nepogrešivo prepoznatljiv rekvizit – skraćeni stalak za mikrofon. Merkjuri krstari ivicom scene, zamahuje pesnicom, zabacuje glavu i pući usne. Iza njega, Rodžer Tejlor odbrojava uvod u pesmu „*Radio Ga Ga*“, hit grupe koji je prethodne godine dospeo do drugog mesta top-liste. Uz pomodne zvuke sintisajzera i elektronski ritam, ona je sušta suprotnost pesmi „*Bohemian Rhapsody*“.

Tekst pesme predstavlja ogorčeni komentar na stanje savremenih radio-programa, zaslađen refrenom stvorenim za masovno pevanje. Uspeh „*Radio Ga Ga*“ pospešio je i

video-spot sa scenama pozajmljenim iz naučnofantastičnog filma *Metropolis* iz dvadesetih godina prošlog veka. Tog dana okupljena publika već na prvom refrenu dočarava scenu iz spota, hiljade ruku podignutih iznad glava tapšu u savršenom skladu. „Nikada u životu nisam video tako nešto“, priznao je kasnije Brajan Mej.

Od tog trenutka, bend deluje nepobedivo. Merkjuri izaziva publiku zagrevajući glasne žice kroz igru dozivanja i odgovora pre nego što se zaleti u pesmu „*Hammer to Fall*“. Ona nikada nije bila veliki hit, ali njen jednostavni hevi-metal zvuk još uvek je stvoren za stadionske nastupe poput ovog. Vidljivo opušteniji, Brajan Mej odvaljuje rif dok se Merkjuri zavatlava sa kamermanom na bini unoseći mu se u objektiv, a zatim obigrava oko gitariste kao matador koji podbada bika. Dok se Mej povlači u pozadinu, Merkjuri fiksira gomilu uz vragolast osmeh i povlači mikrofona sada uperen ka svojim preponama.

Fredi je manje rok zvezda, a više nevaljali školarac dok sjaj u njegovim očima nagoveštava kako ništa od ovoga, uključujući i samog sebe, ne shvata previše ozbiljno. Hvale vredan povod koncerta „Lajv ejd“ i prisustvo velikog broja pop zvezda imali su za posledicu mnoga namrštena lica na sceni *Vemblija* tog dana. To se nije dogodilo za vreme dežurstva grupe *Kvin*. „Oni su bolje i od koga razumeli zamisao 'Lajv ejda' kao planetarnog džuboksa“, rekao je Geldof. „I da će Fredi imati priliku da se šepuri pred čitavim svetom.“

Na sceni, *Kvin* su već mnogo puta osetili ukus pobede, ali sasvim drugačija priča odvijala se iza kulisa. Novembra 1984. oni su odsustvovali sa snimanja pesme „*Do They Know It's Christmas?*“, u kojoj su se pod imenom *Bend ejd (Band Aid)* okupili velikani, dobri (i manje dobri) junaci pop scene kako bi dobrotvornim singlom prikupili sredstva za pomoć gladnima u Etiopiji. „Bili smo na četiri različite strane sveta u to vreme“, rekao je kasnije Merkjuri. U stvari, upravo dovršivši seriju koncerata u luksuznom južnoafričkom odmaralištu *Sunčani*

grad, zbog čega su doživeli žestoke kritike, grupa *Kvin* je vidala rane pred nastavak svetske turneje.*

Napetost među pojedinim članovima sastava često je pomagala kreativnosti u studiju, ali te 1985. *Kvin* su se „osećali iznureno“, kako je to opisao Rodžer Tejlor. Bubnjar je otvoreno izložio da je grupa nadživela „neke od naših brakova“, ali to nije njihovu zajedničku vezu čuvalo od kriza. Godine turneja, stvaranja muzike u studiju i stalnog prilagođavanja međusobnim hirovima uzele su danak.

Tada aktuelni album „*Works*“ povratio im je donekle zamah, izgubljen pošto se ostvarenje iz 1982, „*Hot Space*“, sa svojim disko-ritmovima i приметnim odsustvom gitara, pokazalo kao eksperiment koji je otišao predaleko. Zvezda grupe *Kvin* je bleдела, posebno u Sjedinjenim Državama. Bilo je brojnih problema: natezanje sa američkom diskografskom kućom; nedovoljna zastupljenost na radio-talasima; razorni uticaji iz Fredijevog tabora; i video-spot za pesmu „*I Want to Break Free*“, gde su članovi grupe navukli žensku odeću (ovaj spot je bio veoma omiljen u Britaniji, ali ne baš toliko u Americi).

Mej, Tejlor i Merkjuri objavili su svako svoj solistički album, a Fredijev prvenac pojavio se samo dva meseca pre „Lajv ejda“. Ipak, nijedan od njih nije uspeo da izgradi nezavisnu ličnost kao samostalni umetnik van senke „matičnog broda“, kako je grupu nazvao Brajan Mej. Plan je bio da posle „Lajv ejda“ grupa *Kvin* uzme odmor i odrekne se turneja barem na pet godina, a možda i zauvek.

Kasnije će promoter koncerta Harvi Goldsmit pohvaliti bend što se nisu otimali za neku prestižniju, večernju poziciju u programu. Međutim, sve je to bilo deo zamisli. Mnogo godina

* *Sun City* je bio simbol tadašnje rasne podeljenosti u Južnoafričkoj Republici, što je nadahnulo i protestnu pesmu „Neću svirati u Sunčanom gradu“ velike grupe poznatih muzičara okupljenih oko Springstinovog gitariste Stivena van Zanta. (Prim. prev.)

ranije, čekajući da *Kvin* dobije pravu priliku, Brajan Mej je, ophrvan ljubomorom, gledao kako Dejvid Bouvi otelotvoruje na sceni lik Zigija Stardasta, pitajući se kada će na njih doći red da ostave trag. Kasnije je grupa *Kvin* delila menadžere sa Eltonom Džonom i borila se za njihovu pažnju. Ove večeri, Bouvi i Elton izlaze na scenu posle *Kvina*, što grupi daje savršenu priliku da zaseni obojicu. S druge strane, rani večernji nastup *Kvina* obezbeđivao je da se njihovo izvođenje nađe i u prenosu za američku televiziju.

Posle pesme „*Hammer to Fall*“ Merkjuri prvi put zastaje da uhvati dah. Okačivši gitaru na ramena, on se obratio okupljenima. „Ova pesma... oh... posvećena je vama divnim ljudima ovde večeras“, rekao je on. „Oh... to se odnosi na sve vas... hvala vam što ste došli i učinili da ovo bude veliki događaj.“

Muzička slika ponovo se preokrenula. Pošto su već izveli „šatro-operu“ (kako kaže Brajan Mej), sintisajzerski pop i hevi-metal, bilo je vreme za šaljivi rokabili hit iz 1979, „*Crazy Little Thing Called Love*“. Merkjuri je tvrdio da je ovu pesmu smislio sedeći u kupatilu. Do poslednjeg dela pesme Fredi se sasvim okanuo drndanja gitare, zabacio ju je na leđa i dokaskao do ivice bine da zadirkuje publiku kao da nije u stanju da ih ostavi na miru ni na nekoliko sekundi.

Sada već u prilici iz koje je nemoguće promašiti gol, Rodžer Tejlor zakucava prepoznatljivi uvod u „*We Will Rock You*“, a publika preuzima od Merkjurija pevanje refrena. Sat i po vremena pre grupe *Kvin*, grupa *U2* izvela je opčinjavajući nastup, ali transparent njihovog obožavaoca sada deluje sasvim neprikladno. Mejova distorzirana solaža zaključuje „*We Will Rock You*“, dok Merkjuri ponovo seda za klavir.

„*We Are the Champions*“ je pesma grupe *Kvin* koja je njihove najžešće kritičare uvek dovodila do besnila. Kada je objavljena 1977, njena besramna poruka („veće, bolje, više... dođavola sa gubitnicima“) bila je u suprotnosti sa prevladajućim muzičkim raspoloženjem tog vremena. Generacija

mladih pank sastava koja je tada pevala o istinskim životnim problemima trebalo je, navodno, da zauvek svrgne muzičare poput *Kvina*. Ovo se nimalo nije ticalo publike na „Lajv ejdu“, među kojima mnogi do tog dana nisu sebe ni ubrajali u obožavaoce grupe. „*We Are the Champions*“ je pandan holivudskom spektaklu, eskapistička razbibriga nalik filmovima tog vremena kao što su „Terminator“ ili „Top gan“. Nije bilo drugog načina da se okonča nastup.

Bouvi, Elton Džon i Pol Makartni nastupali su posle *Kvina*, ali nije im mnogo vredelo. Za samo dvadeset minuta savršeni stadionski rok bend protrčao je paletom od rok opere, preko elektro-popa i hevi-metala do rokabilija i raskošne balade. Svaka pesma vrvela je uzbuđenjima, svaka je bila odmah prepoznatljiva i zarazno pamtljiva. Bio je to nezaboravan nastup koji će ostaviti trajan utisak na samu grupu. „Lajv ejd’ je bio energetska injekcija za nas“, kaže Rodžer Tejlor. Planovi o pauzi i oporavku moraće da sačekaju. Činilo se da je ovaj rokerski brak iz krize ponovo zašao u mirne vode. Ili, kako priznaje Fredi Merkjuri: „Kada jednom okusiš slast tako divnog uspeha kakav sam ja doživeo, ne žuri ti se da ga ispustiš.“

DRUGO POGLAVLJE

Imate li iskustva?*

„Fred Merkjuri je u najvećoj meri sopstvena kreacija. On je stvorio samog sebe.“ – **Rodžer Tejlor**

„Nikada, ni u najluđim snovima, ne bih pomislio da neko kao Brajan Mej može biti roker.“ – **Fredi Merkjuri**

„Rodžer Tejlor je Petar Pan rok muzike.“ – **Brajan Mej**

Na Božić 1964. godine u Politehničkoj srednjoj školi u Ajzlevortu, svega desetak kilometara od bučne vreve aerodroma *Hitrou*, dramska sekcija priprema predstavu za kraj polugodišta. Društvena drama Arnolda Vesкера „Kuhinja“ priča je o osujećenoj ljubavi mladog kuvara i udate konobarice.

Ulogu vratara Dimitrija, Kipranina nezadovoljnog poslom sluge, igra osamnaestogodišnji učenik umetničkog smeru po imenu Faruk Bulsara, poznatiji svima kao Fred. Željan da se uklopi i učestvuje u svim društvenim aktivnostima škole,

* Asocijacija na album grupe *Jimi Hendrix Experience* – „*Are You Experienced?*“ (Prim. prev.)

Bulsara je omiljen među vršnjacima i lako prepoznatljiv po svom zaštitnom znaku: donekle pretesnom kestenjastom sakou koji je poneo napuštajući prethodno boravište, ostrvo Zanzibar. U predstavi „Kuhinja“ Fred Bulsara je svoj blejzer zamenio za belu uniformu portira, a glavni scenski rekvizit mu je metla.

Deset godina kasnije, na naslovnoj strani lista *Melodi mejker* od 28. decembra 1974. stajao je natpis „Kraljičina božićna poruka“. Ispod je bila slika pevača grupe *Kvin* Fredija Merkjurija, slikovito odevenog u krznenu prsluk, okruženog prazničnim ukrasima, kako pruža ka čitaocima čašu šampanjca. Pored njegove glave bio je stripski oblačić u kome je pisalo: „Živeli!“ Grupa *Kvin* završila je tu godinu na visini. Pošto je prethodno album „*Sheer Heart Attack*“ dostigao drugo mesto liste najprodavanijih u Engleskoj, završni koncert njihove turneje, u hali od 6.000 mesta u Barseloni, rasprodat je za samo 24 sata.

Na unutrašnjim stranama bio je intervju sa članovima grupe *Kvin*, ali neki od bivših učenika Politehničke škole u Ajzelvortu zapazili su nešto neobično prepoznatljivo u slikama Fredija Merkjurija. Fotograf je uhvatio Fredija u omiljenom maniru sisanja donje usne, kojim je prikrivao svoje prednje zube. Uprkos frizuri i odeći rok zvezde, ovaj detalj ga je nepogrešivo odavao. „Tada mi je sinulo da se radi o Fredu Bulsari“, kaže jedan od starih školskih drugova. „Taj nervozni tik bio mu je jači zaštitni znak čak i od kestenjastog sakoa.“

Fredijeva porodica je prvi put došla na tlo Engleske svega nekoliko meseci pre „Kuhinje“, njegove scenske premijere u Velikoj Britaniji. Faruk Bulsara rođen je 5. septembra 1946. u Zanzibar Sitiju, na Ungudži, najvećem od zanzibarskih ostrva. Zanzibar je od kraja devetnaestog veka bio protektorat Britanskog carstva i nekada centar afričke trgovine robljem. U međuvremenu, osnovna delatnost na ostrvima postao je izvoz začina.

Fredijev otac Bomi vodio je finansije Višeg suda pod britanskom upravom. Njegova supruga Džer došla je na Zanzibar

iz zapadnoindijske oblasti Gudžarat. Oboje su pripadali Parsi Indijcima, sledbenicima zoroastrizma, jedne od najstarijih svet-skih religija.* Veliki broj Parsija iselio se na Indijski potkontinent pred progonima u svojoj rodnoj Persiji (današnji Iran). Uspešna zajednica Parsija razvila se i na Zanzibaru. Bulsara je rođen na dan parsijske Nove godine, a ime Faruk** bilo je posebno omiljeno u okviru njihove verske zajednice. Budući Fredi Merkjuri bio je kao dečak uveden u veru kroz tradicionalni obred *navdžot* uz izgovaranje drevnih molitvi i kupanje.

Kao porodica visokog državnog službenika, Bulsare su uživale udoban život u Kamengradu, staroj oblasti Zanzibar Sitija. Zapošljavali su poslugu, među kojom je bila i dadilja za mladog sina i njegovu bebicu – sestricu Kašmiru, rođenu 1952. „Po standardima života na Zanzibaru, oni su spadali u visoku srednju klasu“, priseća se jedan porodični prijatelj. „Bilo je sasvim uobičajeno za ljude sa njihovim prihodima da imaju pomoć u kući. Nisu bili bogati, ali Bomi je primao platu državnog službenika kolonijalne vlasti, što je značilo da je mogao sebi priuštiti ostin mini kao porodični auto.“

Sam Fredi će kasnije tvrditi da je imao „zaštićeno“ detinjstvo. On se prisećao sjaja vile njegovog strica u Dar el Salamu, u susednoj Tanganjiki.*** „Budio bi me sluga sa sokom od pomorandže, a onda bih bukvalno samo iskoračio do plaže.“ Istini za volju, Fredijev stric Mančeršou Bulsara radio je u zanzibarskoj kompaniji za struju i telegraf, takođe u Kamengradu. U jednom razgovoru za novine 1974. i sam Fredi je odbacio sliku o sopstvenom povlašćenom detinjstvu, koristeći magloviti pristup kakvom je voleo da pribegava pri pitanjima o privatnom životu: „Nisam živeo u izobilju kao što ljudi zamišljaju, ali

* Zoroastrizam je sledbeništvo proroka Zaratustre, pa se kod nas ponekad naziva i „zaratustrizam“. (Prim. prev.)

** Srećko. (Prim. prev.)

*** Tada oblast pod britanskom upravom, danas deo nezavisne Tanzanije. (Prim. prev.)

pretpostavljam da ostavljam utisak nekoga ko je bogat. Sviđa mi se tako.“

Sa pet godina Fredi je počeo da pohađa tamošnju misionarsku školu i pokazuje prve znake zanimanja za muziku pevajući za porodicu i njihove goste na društvenim okupljanjima. Početkom 1955. došlo je do prvog velikog preokreta u njegovom životu. Ubeđeni da bi mu obrazovanje dostupno na Zanzibaru bilo ograničeno, Bulsare su svog osmogodišnjeg sina upisali u internat u Indiji. „Bio sam napredno dete“, pričaio je Merkjuri. „Moji roditelji su smatrali da će internat biti dobar za mene.“

Kasnije, kada ga jedan novinar bude pitao zašto je „tako osetljiv u pogledu svojih persijskih korena i porodičnih veza u Indiji“, Merkjuri je odbrusio: „O, beži! Nemoj me pitati takve stvari. Oh, to je tako prizemno.“ Tako su, za vreme njegovog života, detalji odrastanja Faruka Bulsare ostali nejasni. Nasuprot ranijim tvrdnjama, Bulsare se nisu preselile u Indiju kao porodica. Umesto toga, Fredi je sam otputovao u Bombaj (današnji Mumbai) gde su mu živеле tetke (i mamina i tatina sestra).

Pošto je stigao u Indiju, Fredi je otputovao vozom 270 kilometara na sever do nove škole u provinciji Maharaštra. Prema njihovim arhivama, Bulsara je svoj novi život započeo 1955. kao učenik škole za dečake *Sveti Petar* u Pančganiju, osnovane 1902. Ova institucija vođena je tradicionalnim vaspitnim merama pod sloganom „*Ut prosim*“ („Može mi biti korisno“) i imala zavidne akademske rezultate, ponoseći se obrazovanjem đaka po engleskim univerzitetskim standardima. Iako otvoren za učenike svih vera, uključujući i Parsije, *Sveti Petar* je u osnovi bio škola pod pokroviteljstvom Anglikanske crkve. Pored toga, ona je usvojila mnoge običaje engleskih privatnih škola. Dečaci su smeštani u zajedničke spavaonice, a Fredi je postao deo kuće Ešlin, jedne od četiri zgrade u okviru škole. U pismu 1958. godine Bulsara piše: „Moji prijatelji u Ešlinu su mi kao druga porodica.“ Bila je to veoma srećna okolnost s obzirom na fizičku udaljenost od prave porodice.

Jedan od učenika, godinu dana stariji od Fredija, seća ga se kao „stidljivog, plašljivog dečaka primoranog da nosi bolno tešku protezu na zubima“, a ponekad je bio i žrtva veoma okrutnih zadirkivanja od školskih drugara. „Naravno da mi je bilo teško daleko od roditelja i sestre, osećao sam se usamljeno i odbačeno, ali radilo se ono što ti se kaže“, pričao je Merkjuri kasnije. „Najpametnije je bilo iskoristiti školu na najbolji mogući način. Najvažnija stvar koju sam naučio u internatu bila je da se odbranim.“

U *Svetom Petru* Fred se sprijateljio sa Subašom Šahom, jedinim drugim učenikom poreklom sa Zanzibara. „Rođeni smo na isti dan iste godine, moji roditelji su poznavali njegovog oca, ali nikada se nismo sreli u Kamengradu“, priča danas Šah. Tokom nekih školskih raspusta dvojica dečaka kretali su zajedno na dugo putovanje kući. „Dva puta smo zajedno bili na tom brodu koji je stajao na Sejšelima, u Mombasi, na Zanzibaru, a onda nastavljaao za Južnoafričku Republiku.“ Da skrate vreme, momci su provodili beskrajne sate igrajući stoni tenis, za koji je Fredi postao pravi stručnjak. „Tokom jednog putovanja kapetan je primetio da nas ima nekoliko iz iste škole koji putujemo zajedno“, kaže Šah. Tada je budući Fredi Merkjuri iskusio svoje prvo unapređenje. „Većina nas je putovala trećom klasom, ali kapetan nam je dopustio da se pridružimo putnicima prve i druge klase, što je značilo posebne povlastice i mnogo bolje uslove za igru.“

Tokom raspusta kada nije uspevao da se ukrca na brod, Fredi je ostajao u internatu ili odlazio kod bake i tetke po majci u Bombaj ili kod školskih drugara. Upravo je njegova tetka Šeru prva primetila umetnički talenat i kupila mu komplet vodenih bojica. Ona je takođe primetila Fredijevo sve jače zanimanje za muziku i predložila njegovim roditeljima da ga prijave na časove klavira u školi. Pošto su ga nastavnici ohrabivali, Fredi je vežbao klavir sa ostarelim irskim pijanistom koji ga je, po rečima jednog učenika, „apsolutno obožavao“.

Za vreme prvih nekoliko semestara Fredi je uspostavio blisko prijateljstvo sa četvoricom drugara iz kuće Ešlin. Bili su to Brus Mari, Farang Irani, Derik Branč i Viktori Rana. „Imali smo običaj da slušamo top-liste sa pop muzikom na radiju“, seća se danas Brus Mari. „Bila je to emisija koju je sponzorisao proizvođač paste za zube. Preslušali bismo nove pesme, a onda je Fredi odlazio do klavira i savršeno ih svirao posle samo jednog slušanja. Oduševljavao se Fetsom Dominom, Litl Ričardom, Klifom Ričardom...“ Subaš Šah dodaje: „Njegovo znanje hindu jezika bilo je prilično oskudno, ali umeo je da odsluša indijske pesme i nekako uhvati isti ritam na klaviru. Umeo je da bude neverovatno usredsređen, kada je hteo.“ Fredi se priključio većini drugara u školskom horu, što im je donosilo retku priliku da se druže sa srodnom školom za devojčice. „Nije bilo važno da li si hindu, hrišćanin ili musliman... ako umeš da pevaš, upadaš u hor“, priča Mari.

Uprkos stidljivosti, budući Fredi Merkjuri pokazivao je u školi *Sveti Petar* svoju sklonost drami na više različitih načina. Igrao je doktora u školskoj postavci komedije iz devetnaestog veka „Lek za uznemirenost“ kada ga je, tokom jedne predstave, drugi glumac slučajno bocnuo mačem u pozadinu. Razjaren, on je ošamario krivca i izjurio sa scene. „On je imao svoju pomalo nekontrolisanu stranu“, seća se Derin Branč, koji Fredijeve tinejdžerske manire poredi sa blesavljenjem Džerija Luisa, komičarskog partnera Dina Martina: „Mnogo pljeskanja rukama i zabacivanja nogu u svim pravcima.“

Momci su u Pančganiju bili okruženi klasičnom i indijskom muzikom, ali zapadnjačke pop pesme bile su njihov omiljeni izbor. Brus Mari objašnjava: „Svi smo želeli da budemo Elvis.“ Posle tri godine zajedničkog boravka u školi, Fredi, Brus, Derik i Viktori osnovali su sopstveni sastav, *Hektiks*.^{*} Grupa je zauzela likovni kabinet nedaleko od njihove nove spavaonice,

^{*} *The Hectics* – grozničavi. (Prim. prev.)

izluđujući nastavnika umetnosti neukim drndanjem i lupom. Mari je pevao, Branč svirao gitaru, Rana bubnjeve, dok je Farang Irani imitirao tada popularne engleske „skifl“ grupe napravivši improvizovani bas od čajnika, drvene motke i parčeta žice. Fredi je svirao školski pijanino.

U okruženju gladnom pravih stvari, *Hektiksi* su postali glavne zvezde svih školskih priredbi, svirajući pred izmešanom publikom u kojoj je bila i veoma uzbuđena grupa učenica obližnje škole za devojčice. „One su stajale ispred bine i vrištale“, seća se Derik Branč, „baš kao što su načule da rade devojčice na drugoj strani sveta kada se nađu pred svojim tadašnjim idolima.“ Ipak, Fredi je sa radošću svetlost reflektora prepustio Brusu Mariju. „Nije se činilo da Fredi u sebi ima prirodan osećaj za glavnog pevača“, kaže Branč. „Bio je sasvim zadovoljan da stoji u pozadini.“

„Ja sam bio pevač i najbolje sam izgledao“, smeje se Mari. „Svirali smo pesmu 'Yakety Yak' grupe *Kousters*, mnogo Elvisovih stvari, Diona, možda ponešto od Rikija Nelsona. Fred je pevao prateće glasove, ali još uvek ga je najviše zanimalo klavir. Pored toga, imao je te svoje čudne pokrete na sceni koji su se pomalo mogli videti i kasnije, sa grupom *Kvin*. Mi nikada nismo svirali izvan škole, osim jednom kada sam otišao u posetu tetki u Bombaj i sreo Freda na ulici. Doveo sam ga u kuću i on je svirao klavir, a ja sam pevao. Moja tetka se godinama posle toga raspitivala za 'dečaka sa izbačenim zubima koji je svirao klavir'.“

Fotografija *Hektiksa* na sceni prikazuje tipičnu tinejdžersku školsku grupu ranih šezdesetih godina. Uobičajeno uniformisani u bele košulje sa crnim kravatama, pantalonama na falte i jednako zalizanim frizurama, oni su samouvereno pozirali sa svojim instrumentima, a Farang Irani se spremao za skok sa svog glomaznog čajnika na kome je ponosno bilo utisnuto ime sastava. Bulsara je još manje od svojih kolega ličio na buduću pop zvezdu. On je i dalje odavao utisak trapavog školarca koji se kezi i tako pokazuje svoje isturene prednje zube, posledicu četiri dodatna zuba iznikla u zadnjem delu usne duplje.

Brus Mari tvrdi da niko nije smeo Fredija u lice da nazove „Zubom“ („inače bi imao posla sa svima nama“). Međutim, drugi bivši učenici pričaju da je on naširoko bio poznat po tom nadimku ili, kako se seća Subaš Šah, „Zubati“. Slično tome, dok Mari kaže kako su Fredija uvek zvali usvojenim engleskim imenom, Subaš Šah se seća da su ga u Pančganiju znali isključivo po rođenom imenu, Faruk.

Fredi je sa dvanaest godina osvojio godišnju nagradu škole za svestranost zahvaljujući svojim školskim i sportskim dostignućima. Tokom godina on je postao vrstan igrač kriketa (mada je kasnije tvrdio da je prezirao taj sport), hokeja na travi i bokser u bantam kategoriji. Upravo u bokzerskom ringu njegovi prijatelji su uočili dalju potvrdu snage volje i ličnosti njihovog školskog drugara. „Nikada se nisam borio s njim jer smo bili različite težine“, seća se Šah. „Međutim, oni koji su boksovali protiv njega morali su da se potrude da izdejtstvuju tehnički nokaut. Zbog izbačenih zuba, usta su mu gadno krvarila. Da bi se zaštitio, on je žestoko napadao protivnika.“

Brus Mari je bio svedok posebno opake scene. „Fredijeva usta su krvarila. Čitavo lice mu je bilo u krvi. Ja sam mu bio sekundant u uglu ringa i držao sam peškir. Uporno sam mu govorio: 'Vidi, Fredi, predaj se. Povredićeš se.' Ali on nije želeo da prekine. Imao je taj čelični pogled u očima, kao da ne gleda u tebe, već kroz tebe. Primetio sam isto kada smo se sreli ponovo u Engleskoj. Taj stav: 'Jebeš ih, ja ću isterati svoje...'"

Na poslednjoj godini u školi *Sveti Petar* Fredi je pokvario ocene. Verovatno ometen muzikom i slikarstvom, on je postao prosečan učenik. Za njegovog života, zvanično se govorilo da je Fred prošao „nekoliko akademskih testova, uključujući englesku književnost, umetnost i istoriju“. Istina je bila drugačija. Nijedan od ovih testova* on nije položio u Pančganiju. Drugi

* *O-Levels* – vrsta kvalifikacionih testova u britanskom školskom sistemu. (Prim. prev.)

mogući razlog za popuštanje u školi mogli su biti probuđeni mladalački hormoni. Iako je imao drugarice iz susedne ženske škole, Fredi ni sa jednom od njih nije imao romantičnu vezu. Jedna bivša učenica, Gita Baruča (kasnije Čoksi), navodno je bila predmet njegove prve školske zanesenosti. „Ako sam mu se i dopadala, on mi to nikada nije rekao“, pričala je Gita za novine 2000. godine. „Ali tada smo vodili veoma jednostavan život. Dečko upozna devojčicu, a onda se drže za ruke.“

Neki od nastavnika sećaju se da je Fredi počeo drugim muškarcima da se obraća sa „dragi“, što je bilo šokantno za to vreme, i pripremilo mu teren za manire po kojima će biti prepoznatljiv u okviru grupe *Kvin*. Fredijevo feminizirano ponašanje ponekad je bilo predmet zadirkivanja, ali najčešće su svi prelazili preko toga jer, kako jedan drugar kaže, „to je jednostavno bio Fredi“. Dok neki među njegovim savremenikima iz škole *Sveti Petar* tvrde kako je Fredi bio očigledno gej, drugi smatraju da to nije istina. „Nisam video nikakvu naznaku toga“, uporan je Brus Mari. Međutim, Derik Branč ima različito viđenje. „Naša škola se nije razlikovala od drugih privatnih škola internatskog tipa“, kaže on. „Svi učenici, pa i Fredi, prolazili su kroz period prilične zbunjenosti kada ih obuzme pubertet i telo počne umu da šalje suprotstavljene znake.“

Različite kontradiktorne glasine o školskim danima Fredija Merkjurija isplivale su na površinu, posebno u godinama posle njegove smrti. Po jednoj priči, on je održavao vezu sa starijim učenikom u školi. Po drugoj, imao je romansu sa jednim dečakom u Bombaju. U razgovoru za list *Hindustan tajms* 2008. godine, bivši nastavnik iz Pančganiya je izjavio da je jedna Fredijeva homoseksualna veza bila razotkrivena uz drastične posledice. „Njegov otac je obavešten i siguran sam da je bio veoma razočaran. Njihova porodica je generacijama imala veoma strogo vaspitanje. Zoroastrizam potpuno odbacuje homoseksualnost.“ Sam Merkjuri najbliže je prišao otkrivanju nekih detalja u razgovoru za list *Nju mjuzikal ekspres*

1974. „Istina je sve što se priča o internatima... Povremeno bi me jurio neki nastavnik. To nije bilo iznenađujuće. Meni se dopadao jedan nastavnik i za njega sam bio spreman sve da uradim.“ Na pitanje da li je on bio „lepuškasti dečak koga svi žele da imaju“, Fredi je odgovorio: „Začudo, zaista je bilo tako... smatrali su me glavnom seka-persom.“ Upitan da li je bio, slengom sredine sedamdesetih, „guzičar“, Fredi odgovara: „Recimo to ovako... u to vreme bio sam mlad i zelen. Postoje stvari kroz koje školarci prolaze, a ja sam imao svog udela u raznim školskim vragolijama. Ne bih želeo da ulazim u detalje.“

Fredi je 1962. godine završio školu *Sveti Petar* i vratio se u porodičnu kuću na Zanzibaru. Jedna od njegovih poslednjih školskih fotografija prikazuje drčnog šesnaestogodišnjaka zavaljenog preko klupe ispred jedne spavaonice. Na njoj Fredi nosi velike naočari za sunce i savršeno oblikovan čuperak. Oproštajna poruka ispisana u godišnjaku jednog prijatelja glasi: „Savremene slike su kao žene. Ne možeš uživati u njima ako pokušavaš da ih razumeš – tvoj drugar zauvek, F. Bulsara.“

Njegova majka Džer poklonila je 1979. godine fotografije svoga sina i druge uspomene školi *Sveti Petar*, ali to će zauvek ostati njegov najbliži ponovni kontakt sa ovom institucijom. U godinama posle njegove smrti 1991, škola *Sveti Petar* otvarala je svoja vrata televizijskim ekipama i novinarima željnim da razotkriju više detalja vezanih za detinjstvo Fredija Merkjurija. Najveći deo školskih prostora ostao je neizmenjen. Školska sala u kojoj je nastupala grupa *Hektiks* bila je ista kao pedesetih godina. Čak je i klavir na kome je Fredi svirao ostao netaknut sve dok nije nagoreo u požaru 2002.

Kada su u pitanju njegovi drugari iz grupe *Hektiks*, Farang Irani otvorio je restoran u Mumbaju, gde još uvek deli uspomene sa onima koji zastanu zbog ručka u okviru ture „Indijsko školovanje Fredija Merkjurija“. Derik Branč i Brus Mari preselili su se u Englesku. Branč je glumio u bezbrojnim televizijskim serijama sedamdesetih i osamdesetih, a 1985. i u filmu

nominovanom za Oskara *Moja divna perionica*, dok je Mari postao muzički menadžer. Bubnjar *Hektiksa* Viktor Rana završio je kasnije američku vojnu akademiju i postao visoki oficir armije Nepala, da bi ga 1999. tadašnji generalni sekretar Ujedinjenih nacija Kofi Anan proglasio za komandanta mirovnih snaga na Kipru. Branč i Mari će se ponovo vratiti u Fredijev život, ali kako to kaže jedan drugi savremenik: „Mislim da je Fredi žarko želeo da zaboravi na Indiju i nastavi s narednom etapom svog života.“

Narednu fazu predstavljala je godina dana provedena s porodicom u pokušaju da obrazovanje dovrši u Kamengradu. Ovde se ponovo sreo sa Subašom Šahom, čiji su roditelji odlučili da ga vrate iz Pančganija pošto je pao na jednom ispitu: „Fredij je ušao u moj razred, a ja sam bio zapanjen jer sam mislio da se već nalazi na polovini Indijskog okeana na putu ka Pančganiju. Nikada mi nije rekao zašto su ga roditelji vratili iz Indije, a ja ga nikada nisam ni zapitkivao.“

Na Zanzibaru neće biti osnovana nova verzija grupe *Hektiks*. Umesto toga, Fredij je prikupljao svaku mrvicu informacija o popularnoj kulturi iz engleskih časopisa koji su na ostrvo stizali nedeljama, a nekada i mesecima po objavljivanju. Za rođendan je dobio magnetofon kojim je snimao kasne večernje emisije britanskog radija sa popularnom muzikom. U školi su Fredij, Subaš i ostali dečaci sedeli u strogo postavljenim redovima iza svojih drugarica iz odeljenja. „Sve arapske devojčice nosile su tradicionalne marame preko glave“, priča Šah. „Jednom prilikom je celo odeljenje otišlo na plažu. U to vreme na ostrvu je bio veoma popularan tvist. Tada smo prvi put videli devojke bez marama. Uvijale su se svom snagom, a u sredini je bio Fredij i radio to isto.“

Samo godinu dana ranije *Hektiksi* su se palili na Klifa Ričarda, Fetsa Dominaa i Litl Ričarda, ali ovim izvođačima se sada spremalo svrgavanje s prestola. Do kraja 1963. *Bitlsi* su osvojili Englesku i žurno preoblikovali pop muziku, a *Rolingstounsi* se

spremali da ih slede u tome. I na Zanzibaru su se pripremale velike promene, političkim prevratom koji će zauvek izmeniti život porodice Bulsara.

Početakom šezdesetih godina prošlog veka britanska kolonijalna vlast na ostrvima je slabila. Posle izbora u decembru 1963. Britanija je predala vlast preovlađujuće arapskoj Narodnoj koaliciji Zanzibara i Pembe. Opoziciona, pretežno afrička partija Afro-Širazi bila je uverenja da su izbori namešteni. Zarad održavanja reda, nova vlast je zabranila rad nekih opozicionih stranaka i proterala afričke policajce sa ostrva, što je još više raspalilo otpor. Dvanaestog januara 1964. nekoliko stotina protivnika vladajuće partije, uključujući i veliki broj otpuštenih policajaca, izašli su na ulice i povelili nasilne proteste. Pod vođstvom „Feldmaršala“ Džona Okela i tvrdog jezgra od četrdesetak pobunjenika, demonstranti su za nepunih devet sati gotovo potpuno preuzeli kontrolu nad ostrvom.

„Posle revolucije nastalo je ludilo“, priseća se Šah. „Ali uobičajili smo da ja odem do Fredijeve kuće na čaj oko pola šest, a zatim se prošetamo gradom obavezno se vraćajući pre pola osam. Na ostrvu je bilo toliko ubistava da sam ga jednom upitao: 'Zubo, šta misliš koliko ćeš dugo živeti?' Rekao je: 'Iz nekog razloga, broj četrdeset pet mi odzvanja u glavi.' Onda je on meni postavio isto pitanje, a ja sam odgovorio: 'Četrdeset sedam.' Nisam unapred smislio to pitanje, jednostavno mi je palo na pamet u okviru svega što se događalo oko nas.“ Tek 1996. godine Subaš Šah će otkriti da je njegov prijatelj Fredi Bulsara zaista umro sa samo četrdeset pet godina. „Na moj pedeseti rođendan, otac mi je pokazao isečak iz novina o Frediju Merkjuriju koji je umro pet godina ranije“, priča on. „Ja sam slušao džez. Nisam znao ništa o grupi *Kvin*. Otac je pronašao članak i shvatio da je taj pevač isti onaj Faruk Bulsara s kojim sam se družio kao dete.“

U junu 1964. porodica Šah preselila se u Ohajo, gde je Subaš dobio stipendiju za državni univerzitet *Kent*. Šah se seća da su

Bulsare napustile Zanzibar još ranije, u martu te godine. Bomi je posedovao britanski pasoš, pa se veruje da su oni pobjegli odletevši za Englesku samo sa onim što je moglo da stane u dva kofera. Porodica se skrasila u Feltamu, delu londonske oblasti Haunslou, bezličnom predgrađu svega pet kilometara udaljenom od aerodroma na koji su sleteli. Brajan Mej, takođe stanovnik Feltama, otvoreno ga opisuje kao „mesto gde se nikada ništa ne događa“. Pošto su isprva boravili kod rođaka, Bulsare su kupile vertikalnu u zgradi viktorijanskog stila* na adresi Avenija Gledston 22. Bomi se zaposlio kao računovođa u lokalnom preduzeću za dostavu hrane, a Džer je našla posao prodavačice.

Bilo je to teško vreme za porodicu. Živeli su kao doseljenici u skromnim uslovima u hladnoj, nepoznatoj zemlji. Po rečima članova njegove porodice, Fredi je bio oduševljen što se nalazi u Engleskoj. Tih teških prvih meseci upravo je on ostajao pun optimizma. Ohrabrivao je roditelje i uveravao ih da su ispravno postupili. Slično Indiji, i Zanzibar je postao samo daleko sećanje. Fredi se više nikada nije vratio tamo. Kasnije, kada bi prijatelji pokušavali da iskamče nekakvu informaciju od njega, Merkjuri se svog rodnog mesta sećao bez imalo naklonosti. „Ja sam ga pitao: 'Kako je bilo na Zanzibaru? Sigurno uzbudljivo!'“, priča jedan stari bliski prijatelj. „A on je rekao: 'Prljivo mesto! Odvratno mesto, dragi moj.'“

Pred Fredijem je sada bila odluka šta dalje da radi sa svojim životom. „Znao je za našu želju da postane advokat ili računovođa, jer su to bili poslovi kojim se bavila većina bliskih rođaka“, pričala je Džer Bulsara. „Ali on je govorio: 'Mama, nisam ja tako pametan.'“ Subaš Šah tvrdi da Fredi zbog revolucije nije uspeo na Zanzibaru da dovrši srednju školu. U Engleskoj,

* *Victorian terrace* – tipične britanske zgrade sa nizom spojenih stanova gde je obično dnevni boravak u prizemlju, a spavaće sobe na spratu. (Prim. prev.)

Bulsara je očajnički težio da se upiše na umetnički koledž, delom, čini se, i zato što su mnoge britanske pop zvezde pohađale neku od tih institucija. Međutim, postojao je problem sa nedostatkom zvanične školske spreme. Tako je septembra 1964. osamnaestogodišnji Fredi počeo da pohađa umetnički smer Politehničke škole u Ajzelvortu. U slučaju da sa uspehom položi ispite, to bi mu dalo neophodne kvalifikacije za upis na Umetnički i tehnički koledž u Ilingu, čiji je čuveni student bio Pit Taunzend.

Po rečima jednog od Merkjurijevih prijatelja, „Fredi bi voleo da mu je život počeo sa dvadeset jednom godinom, u Feltamu.“ Ove reči potvrđuje činjenica da se on u razgovorima za novine nikada nije osvrtao na vreme provedeno u Politehničkoj školi. Ipak, bile su to ključne dve godine za njegov život. Na svega 35 minuta vožnje autobusom od kuće, Politehnička škola najzad je Fredija približila muzici, filmovima, predstavama i modi o kojima je do tada, udaljen hiljadama kilometara, samo čitao. U njegovom odeljenju na umetničkom smeru bilo je još osam učenika, među kojima i Ejdrijan Moriš, Brajan Faning i Patrik Konoli. „Upoznali smo se prvog dana kada su nas stavili u isto odeljenje“, seća se Ejdrijan Moriš. „Fredi, Brajan Faning i ja smo postali bliski prijatelji. Moj prvi utisak o Fredu bio je da je očaravajuće stidljiv, ali i veoma zanimljiv.“

U početku, Fredi se izdvajao od ostalih učenika odevanjem i frizurom. „Oblačio je uske, a nedovoljno dugačke pantalone i pretesne sakoe prikladnije za neku sredovečnu osobu“, priseća se Ejdrijan. „Pretpostavljam da je tu odeću doneo sa Zanzibara ili iz Indije. Delovao je prilično nespretno, ali se silno trudio da se uklopi.“

„Isprva mi se učinilo da je prilično usamljen“, kaže Patrik Konoli. „Međutim, dopadao mi se jer je bio osetljiv, pažljiv i nije glumio bezbrižnog mangupa kao neki drugi. Moglo se videti da je imao kulturu i vaspitanje i jednostavno čezne da pronade način da se razvije.“ Školski drugovi su veoma brzo

postali svesni muzičkih sposobnosti svog novog prijatelja. „Za vreme odmora svi smo odlazili do školske sale“, seća se još jedan bivši učenik u Ajzelvortu, Džef Later. „Fred je uvek svirao pijanino. Nikada ne bi seo za instrument. Uvek je stajao. Umeo je da odsvira sve naše omiljene pesme po sluhu. Ja sam voleo surfersku muziku, naročito *Bič bojse*, pa bi on odsvirao *'I Get Around'* za mene. Savršeno je to radio.“

„On bi ujutru čuo neku pop pesmu na radiju pre polaska u školu, a onda je odsvirao na klaviru“, dodaje Patrik Konoli. „Potom bi rekao: 'Ali možemo da to uradimo ovako ili onako', i počeo da improvizuje pokušavajući da pesma zazvuči bolje.“

Začudo, ponovo je iskrslo pitanje promene imena. Brajan Faning uporno tvrdi da je ime Fred (a ne Fredi) Bulsara dobio u Ajzelvortu. „On se zvao Faruk, ali je osećao da bi mu englesko ime pomoglo pri uklapanju. Sećam se da mu je to bilo veoma važno. Zato smo ga zajednički krstili: Fred.“

Predavanja u školi prekidali su odlasci u lokalni kafić i pab. „Fred i ja smo vršili recenzije najnovijih stvari u džuboksu“, seća se Faning. „Pesama kao što je *'My Girl'* Otisa Redinga.“ U slučaju Ejdrijana Moriša, časovi su se ponekad potpuno preskakali. „Jednom prilikom bio sam toliko zanet šarmom jedne mlade dame da sam odlučio da propustim čas slobodnih veština. Fredi je poveo pojačanje i uleteo u zajedničke prostorije gde su me on i još dvojica podigli sa stolice i odneli do učionice. Fredi me je stalno prekorevao. Najviše je voleo da mi prilično feminiziranim, ogorčenim glasom kaže: „Oh, Ejdrijane!“

Na Božić 1964. Fredi je primljen u školski hor (Brajan Faning je, nažalost, izgubio traku sa snimkom) i glumio Dimitrija u predstavi „Kuhinja“. „Imao je jaku tremu i bio prilično nesiguran, ali se istovremeno videlo da obožava to da radi“, kaže Moriš. „Dopadalo mu se da bude u centru pažnje i da bude na sceni jer je, pored svega, bio pun sebe. Tu su se pokazale prve naznake njegovog egzibicionizma.“

Alan Hil je igrao sa Fredijem u predstavi „Kuhinja“, a kasnije i u postavci „Spektrum“, nekoj vrsti „teatarskog kolaža“. Hil se seća: „Bila je to predstava sačinjena od različitih delova. U jednom delu glumili smo putovanje rekom na brodu. U drugom smo pantomimom iskazivali večnu ljubav jednoj ženi.“

I Moriš i Konoli odlazili su u dom porodice Bulsara u Aveniji Gledston. „Sedeli smo u njegovoj sobi, slušali ploče i vodili uobičajene tinejdžerske razgovore“, kaže Moriš. „Sećam se da mi je pokazao zbirku poštanskih maraka njegovog oca. On je posedovao neke markice sa štamparskim greškama, što ih je činilo veoma retkim i vrednim. Mislim da su ih kasnije na aukciji prodali kao Fredijevu zbirku, ali dobro se sećam da je ona pripadala njegovom ocu.“

Fred se pred Patrikom Konolijem otvorio i u vezi sa svojim odrastanjem: „Pričao mi je o luksuzu u kakvom je porodica uživala na Zanzibaru, kako je odrastao u kući s klavirom od slonovače. Mislim da je bilo trenutaka kada mu je nedostajao takav život.“ Uspomene su imale i svoju mračnu stranu. „Fred mi je pričao kako je, posle revolucije, njegov otac bio u opasnosti. Postojala je pretnja da će mu pobunjenici, ako se ne iseli, odrubiti glavu.“

Fredi je nepokolebljivo žudeo za druženjem i van granica škole („Igranke, klubovi, žurke, koliko god bilo moguće“, seća se Alan Hil), iako je to ponekad imalo za posledicu sukobe s roditeljima. Njegova sestra Kašmira kasnije se prisećala kako su se njena majka i brat „neprekidno svadali, ali on je bio odlučan da radi ono što mu se prohte. Bilo je mnogo lupanja vratima u kući.“

„Priatelj me je podsetio kako smo jednom pokupili Fredija kolima da bismo otišli na neku svirku“, priča Moriš. „Njegovim roditeljima se ta zamisao nimalo nije dopadala, ali on je samo izjurio iz kuće.“

Fredi je, uz pomoć Alana Hila, pronašao honorarni posao kojim bi finansirao svoj društveni život. „Ja sam radio dizajn

za časopis omladinske organizacije“, priča on. „Fred je želeo da zaradi nešto para, pa sam ga ubacio da sređuje izgled nekih stranica.“ Međutim, Patrik Konoli nije ubeden da je Fredi bio sposoban za takav posao: „Iskreno govoreći, Fred nije bio talentovan za likovnu umetnost. Nije imao pojma. U politehničkoj školi nisi morao da budeš preterano dobar, bilo je dovoljno da pokazuješ zanimanje za predmet. Slikanje nikada nije bilo njegov fah. Freda su oduvek zanimali muzika, pevanje i scena.“

Tokom 1964. i 1965. na sceni folk kluba *Kruna* u Tvikenamumu nastupali su izvođači kao Bert Janč, Džon Renborn i Daster Benet.* Hotel na ostrvu Il Paj (*The Eel Pie Island Hotel*) nekada je bio poznat po džez igrankama sa velikim revijskim bendovima, ali sada je odgajao mlađane sastave kao što su bili *Rollingstounsi*, *Jardberds* ili *Tridents* (s golobradim gitaristom Džefom Bekom) i bio poprište svirki gostiju iz Amerike, kao što su Haulin Vulf ili *Baterfild bluz bend*. Nekada gizdava građevina sada se lagano raspadala (bluzer i novinar Džordž Meli jednom ju je uporedio sa „nečim iz romana Tenesija Vilijamsa“). Hotel se nalazio na rečnom ostrvu Temze u Tvikenamumu u londonskoj oblasti Ričmond, a jedini prilaz bio je preko pešačkog mosta. Smešten nedaleko od Ajzelvorta, hotel je postao povremeno utočište Fredijeve ekipe nedeljom uveče.

„Fred nam se pridružio nekoliko puta u hotelu *Il Paj*“, kaže Brajan Faning. „Gledali smo Roda Stjuarta, Long Džona Boldrija i Džesija Fulera koji je bio čovek-orkestar što stepuje.** Međutim, čak i tada, Fred je odlazio kući ranije i to trezan...“

* *Bert Jansch, John Renbourn* – britanski folk gitaristi poznati po radu s grupom *Pentangle* i po uticaju koji su izvršili na generacije rok muzičara; *Duster Bennet* – engleski bluzer, poznat po samostalnim nastupima na kojima je pevao, svirao gitaru, usnu harmoniku, a nogom davao ritam na bas-bubnju. (Prim. prev.)

** *Rod Stewart; Long John Baldry* – sastav u kome su Stjuart i Boldri pevali zajedno sa pevačicom Džuli Driskol zvao se *Stimpeket (Steampacket)*. (Prim. prev.)

barem u poređenju sa ostalima.“ Na istom mestu nalazio se i jedan od vanškolskih prijatelja, Rej Perl. „Fred je odlazio sa ostrva ranije jer je želeo da vežba klavir“, priča danas Perl. „Ja ga se sećam kao tihog, povučenog i kulturološki vrlo različitog od njegovih školskih drugova.“ Mladalački dnevnik Reja Perla iz 1965. omogućava da malkice privirimo u društveni život Fredija Bulsare te godine: „Zapisivao sam stvari kao: 'Otišao sa Brajem, Ejdom i Fredom u Nacionalnu galeriju na divnu izložbu.' Ili 'Pogledao sam film *Knack** u Hanslouu. Bili su tu Ejd, Šelah (još jedan učenik iz Ajzelvorta) i Fred. Baš smo se nasmejali!“

Fredi je još uvek bio dovoljno poslušan da udovolji majci time što će se vratiti ranije kući kako bi vežbao. Ipak, izlazeći na piće u pabove, posećujući svirke i česte školske žurke, on je bio „poput znatiželjnog sunđera što upija sve uticaje“ (Brajan Faning). „Fred nikada nije bio u središtu stvari, u smislu da bi privlačio pažnju na sebe“, objašnjava dalje Faning. „Međutim, on je pokušavao da pokupi što više od nove kulture čiji deo je očajnički želeo da postane.“ Slično tome, Fredi je žudeo da upozna Englesku malo dalje od skućenog kutka zapadnog predgrađa Londona. Za Uskrs 1965. Faning, Moriš i Perl planirali su da ga povedu na putovanje auto-stopom do severa Škotske. Nije sigurno da li se radilo o umešanosti roditelja ili istinskoj bolesti, tek, Fredi je svojim prijateljima rekao da ima grip i nije krenuo na put.

Dva meseca kasnije Brajan Faning je u školu doneo osam-milimetarsku kameru. U naredna dva dana on je snimio tri minuta nemih kadrova Fredija, Ejdrijana i ostalih kako se glupiraju prostorima Politehničke. Kako je film tada bio prilično skup, Brajan je štedeo snimajući kratke sekvence. Fredi se može videti u tri ili četiri kadra, još uvek u „sakou za sredovečne“ iz

* Film se zvao „*The Knack... and how to get it*“ („Veština... i kako je steći“) reditelja Ričarda Lestera, poznatog po saradnji s *Bitlsima*. Film je dobio Zlatnu palmu u Kanu 1965. (Prim. prev.)

sećanja Ejdrrijana Moriša, ali s naraslom „ćubom“ i šiškama u stilu *Bitlsa*. U jednoj sceni on povlači gornju usnu preko zuba kako bi ih sakrio. U drugoj, Fredi zaleprša rukama gotovo istovetnim pokretom kakav će koristiti na sceni s grupom *Kvin*. Ipak, on nikako ne deluje kao buduća pop zvezda. Rej Perl se pita: „Odakle li je iznikao taj ekstrovertni leptir?“

Ni Ejdrrijan Moriš ni Brajan Faning ne sećaju se da je Fredi imao devojkicu za vreme boravka u školi. „Međutim, ne sećam se ni da sam ikada pomislio kako je gej“, tvrdi Brajan. „Ipak, to je tada bilo mnogo manje prihvatljivo nego danas.“ Opet, sećanja Alena Hila su drugačija: „Fred se veoma zanimao za suprotni pol“, kaže on. „Ako bih ja izašao s nekom devojkicom, on bi me sledio.“

Pred kraj školovanja u Politehničkoj, 1966. godine, Fredi je svoju staru odeću zamenio mnogo modernijim „perjem“. Pored toga, on se delimično oslobodio nezgrapnosti koja ga je krasila kada se upisao u školu. „Do kraja boravka u Ajzelvortu on je sasvim promenio izgled“, seća se Hil. „Levis farmerke su postale glavna stvar. Ja sam imao belu levis jaknu koju je on neprekidno pozajmljivao. Mislim da ju je nosio više od mene. Pre nego što bismo izašli zajedno, on se uvek doterivao i nameštao kosu pred ogledalom. Stalno smo morali da mu govorimo: „Hajde, dobro izgledaš, Frede, dobro izgledaš. Sada krećemo!“

Pored toga, Fred je ponovo pokazivao želju za stvaranjem muzike. On i još jedan učenik, budući vajar Pol Martin, koga se Patrik Konoli seća kao „ambicioznog gitariste“, počeli su da se sastaju kod Fredijeve kuće kako bi pisali pesme.

„Nas trojica smo sedeli oko Fredijevog klavira i pevali“, kaže Patrik Konoli. „Verovali ili ne, omiljena pesma bila nam je *'Puff the Magic Dragon'* [hit iz 1963. folk trija Piter, Pol i Meri]. Pol je umeo da svira, ja nisam umeo da pevam, ali Fredijev entuzijazam nas je vukao. On me je ohrabrivao: *'Vidiš, Patriče, pevaš! Možeš ti to!'*“ Godinama kasnije Džer Bulsara

se prisećala kako je pronalazila ideje za pesme ispisane na papirićima. Fredi ih je stavljao pod jastuk pre nego što ujutru krene u školu. („Govorio je: 'Nemoj nešto da baciš, mama, to je veoma važno.'“)

Iste ove 1966. godine Savet učenika, počeo je da angažuje grupe za igranke u Politehničkoj školi. U to vreme, školska sala je dočekala nastupe sastava Majka Kotona (*Mike Cotton Sound*) i grupe *Grejam bond organizješn*.^{*} Uz pomoć Patrika Konolija i Pola Martina, Fredi je odlučio da organizuje audicije muzičara za sopstveni bend. „Ja sam uradio plakat koji smo umnožili i poslali svim školama i koledžima u blizini kojih smo mogli da se setimo“, otkriva Konoli. „Mene je više zanimao marketing od muzike, ali sećam se da je odziv bio prilično dobar, što je bio veliki uspeh za vreme bez interneta i mobilnih telefona.“ Patrik se seća da se četrdesetak budućih muzičara pojavilo kako bi ih Fredi propitivao u jednom kabinetu Politehničke škole. „Bio je tu jedan neverovatno gitarista koji je stvarno oduševio Freda. Naravno da sam se godinama kasnije pitao da li je to možda bio Brajan Mej...“ Nažalost, bilo kakve dodatne informacije o ovim audicijama sasvim su izbledele iz sećanja prisutnih. „Ambiciozni gitarista“ Pol Martin više se nikada nije vratio u živote Fredijevih drugara, a Patrik Konoli ne pamti da se bilo kakav bend izrodio iz audicija.

Fredi je završio Politehničku školu u Ajzelvortu obezbedivši dragocenu diplomu neophodnu za upis na umetnički koledž. Nije to bilo lako postići. Njegov završni rad iz slikarstva bilo je „Raspeće“, oko čega je imao i pomoć prijatelja. „Na kraju sam mu ja naslikao neke od figura“, priznaje Patrik Konoli. „Verovatno nije trebalo ovo da vam ispričam.“

^{*} *Graham Bond Organisation* – sastav živopisnog multiinstrumentaliste Grejama Bonda čiji su članovi bili basista Džek Brus, bubnjar Džindžer Bejker, gitarista Džon Meklohlin i saksofonista Dik Hekstal-Smit, kasnije zvezde bendova *Cream*, *Mahavishnu* i *Colloseum*. (Prim. prev.)

Za Uskrs 1966. hit „*You Don't Have to Say You Love Me*“ pevačice Dasti Springfield treštao je iz džuboksa paba u kome su Fred, Ejd i Braj nekada vodili svoje kritičarske seanse u vreme pauze za ručak. Tri meseca kasnije britanski bluzer Džon Mejol objaviće svoj album „*Bluesbreakers*“ predstavivši javnosti čudesni talenat gitariste Erika Kleptona. Desetog decembra 1966. Fredi i njegovi prijatelji prisustvovali su božićnoj igranci u Politehničkoj školi. Bend angažovan za tu priliku bio je novi Kleptonov sastav, *Krim (Cream)*. Bili su plaćeni šest stotina funti, ali su ih na pauzi jedva dovukli iz obližnjeg paba kako bi dovršili svirku.

Pre nego što će obojica zauzeti svoja mesta na umetničkom koledžu, Fredi i Alan Hil su izveli dve drugarice na školsku žurku. Podgrejan glasnom muzikom i pićem, Fredi je svoju pažnju sve više upućivao jednoj drugoj gošći žurke. Njegovoj partnerki za to veče ovo se nimalo nije dopalo. Fredijevo ushićenje (da ne spominjemo pažljivo sređenu frizuru) zaliveno je kriglom piva koju mu je ona sasula na glavu. „Ekstrovertni leptir“ počeo je da se promalja iz čaure.

Još jedan važan uticaj obrušio se 16. decembra na život Fredija Bulsare, u obliku crnog američkog gitariste Džimija Hendriksa, koji se te večeri prvi put pojavio na britanskoj televiziji u okviru pop muzičke emisije „Spremi se, pozor, sad“ (*Ready Steady Go*). Stanovnici engleskih predgrađa prvi put su se suočili s tom muzičkom prirodnom silom. Svega tri dana po dolasku u London, tada potpuno nepoznati Hendriks zasvirao je sa dežurnim muzičarima u klubu *Spikizi (Speakeasy)*. Tom prilikom on je razvalio verziju pop hita grupe *Trogs*, „*Wild Thing*“ i obradu folk-rok klasike „*Hey Joe*“, zasipajući obe pesme razuzdanim solo deonicama i urlanjem mikrofonije.

Za svega nekoliko nedelja glas o Hendriksovoj revolucionarnoj pojavi proširio se među prestoničkim muzičarima. Hendriks je u Londonu pronašao bubnjara i basistu za sastav *The*

Jimi Hendrix Experience.* Džef Bek, Džimi Pejdz, Pol Makartni i Džon Lenon bili su među muzičarima koji su se gurali po londonskim noćnim klubovima tog leta i bili svedoci kako Hendriks, po rečima jednog očevica, „izbacuje svima plombe iz zuba“. U oktobru, Hendriks se pridružio svirci grupe *Krim* u dvorani Politehničkog fakulteta u Ulici Ridžent. Početkom godine neko je sprejom ispisao parolu „Klepton je Bog“ na zidu nedaleko od stanice podzemne železnice u severnom Londonu. Međutim, te večeri, po Kleptonovim rečima, „Hendriks me je porazio, bez dileme!“

Fredija je naprečac privukla pojava Džimija Hendriksa: njegovo sviranje, njegova odeća, njegova kosa, boja njegove kože, muzika... sve oko Hendriksa bilo je zadivljujuće. „On je zaista posedovao sve neophodno jednoj rokenrol zvezdi – stil, pojavu...“, govorio je kasnije Merkjuri. „On bi se samo pojavio i čitav prostor bi se zapalio. Džimi je bio otelotvorenje svega što sam ja želeo da budem.“

* * *

Kuća Brajana Meja nije najupadljivija u seoskom sokaku. Ovo priznanje pripada njegovom prvom komšiji, arapskom šeiku, čiji je posed okružen odbijajućim kapijama i najsavremenijim sigurnosnim kamerama. Mejovo seosko pribežište, izgrađeno u devetnaestom veku, nalazi se u Vindlsamu, istom mestu u Sariju koje domom naziva i Sara Ferguson, vojvotkinja od Jorka. Njegova kuća nije toliko upadljiva, ali kako to gitarista često naglašava: „Nikada nisam bio naročito dobar u ulozi rok zvezde.“

* Hendriksa je u London iz Njujorka doveo Čas Čendler, basista grupe *Animals*, kako bi postao njegov menadžer i producent. Pronašao mu je saradnike – bubnjara Miča Mičela i basistu Noela Redinga. (Prim. prev.)

U junu 1998. Mej se bavi promovisanjem svog solističkog albuma, ali se strpljivo predaje i uobičajenom nizu pitanja o grupi *Kvin* i, posebno, pokojnom pevaču Frediju Merkjuriju. On priznaje da mu se Fredi još uvek javlja u snovima i nepogrešivo prepoznaje sedište autobusa na londonskoj liniji 9, koje je pevač redovno zauzimaio dvadeset pet godina ranije.

Prvo što posetilac primećuje u unutrašnjosti kuće jesu gitare i pojačala razbacani po dnevnom boravku, kao i nedostatak onoga što enterijeristi nazivaju „dodirom ženske ruke“. Mej otkriva da njegova partnerka, glumica Anita Dobson, „radi na predstavi“ i retko posećuje ovu kuću. U susednoj radionici, njegova ručno pravljenata gitara, obožavani „Crveni specijal“, leži rastavljena, pa ponovo sklopljena. Pretpostavlja se da ovaj proces gitaristu ostavlja pomalo ranjivim. Mej još uvek nosi udobne farmerke, drečave košulje i, naravno, dugu kosu, njegovu nepogrešivo prepoznatljivu uniformu. I neke druge stvari ostale su nepromenjene. Čim dugim koracima uđe u prostoriju, on poseže za uobičajenim Brajanovim gambitom i požali se na hladnoću („Malo me prožima jeza“). Ovo opravdanje više puta je i ranije koristio tokom razgovora s novinarima.

Ipak, on je pravi uzor ljubaznosti i finih manira, ne pokazuje ništa od preteranih poza i ulepšavanja kakvima bi, očekivano, pribegavao Fredi Merkjuri u sličnoj situaciji. Međutim, Mej jeste borac u životu. Kao solo gitarista jedne od najuspešnijih rok grupa svih vremena, on je možda stekao priznanja, bogatstvo, divljenje obožavalaca i poštovanje drugih muzičara, ali ni u jednom trenutku se nije opustio i zadovoljio svim tim stvarima. U tom trenutku njegove karijere, zamisao da *Kvin* krene na koncerte sa drugim pevačem deluje neostvarivo. Ipak, bez grupe *Kvin*, Brajan ponekad deluje pomalo izgubljeno. „Voleo bih da me ljudi doživljavaju kao živog i bitnog, a ne kao neku vrstu fosila“, kaže on prilično skrušeno.

U decembru 1966, dok je Fredi Bulsara još uvek bio daleko od ostvarenja bilo kakvog muzičkog maštanja, devetnaestogodišnji

student fizike i povremeni gitarista Brajan Mej nalazio se nešto bliže tome. Iako su živeli u Feltamu, na svega nekoliko minuta jedan od drugog, njih dvojica se nisu upoznali. Kasnije je Fredi pričao o „prekopavanju zemlje“ kako bi što više puta gledao Hendriksove svirke, što znači da su se on i budući gitarista grupe *Kvin* verovatno našli zajedno u publici kada je Hendriks nastupao u dvorani *Savil teatra*, 29. januara 1967.

Za Meja je prisustvovanje Hendriksovoj svirci bilo prelomni trenutak. „Ja sam već svirao po raznim grupama, ali onda se pojavio taj lik koji je bio toliko ispred svih da je to bilo zastrašujuće“, prisećao se on 1991. „On je išao istim putem, ali toliko napred da je izmicao pogledima. Mislio sam za sebe da sam prilično dobar sve dok nisam gledao Hendriksa.“ Mejova posvećenost Džimiju bila tolika da će mu krajem 1967. godine članovi njegove tadašnje grupe dodeliti nadimak „Brimi“.

Zajednička Mejova i Bulsarina naklonost Hendriksu biće prvi korak ka tome da se njihovi putevi jednog dana ukrste. Ipak, Brajanovo odrastanje u istom delu zapadnog Londona nije moglo biti različite od pevačevog.

Skoro godinu dana mlađi od svog budućeg saigrača, Brajan Harold Mej rođen je 19. jula 1947. u porodilištu *Gloster haus* naselja Sevenouks u Kentu. Bio je sin jedinac Harolda i Rut. Otac mu je bio inženjer elektrotehnike i viši projektant u Ministarstvu avijacije, gde je radio na sistemima za slepo sletanje konkorda. Prethodno, tokom Drugog svetskog rata, Harold je služio pri uspostavljanju radio-veza.

Porodični dom Mejovih nalazio se u malom slepom sokačetu na Volšam roudu br. 6, samo nekoliko stotina metara od prebivališta porodice Bulsara u Aveniji Gledston. Sa pet godina Brajan je krenuo u osnovnu školu na Henvort roudu. Godinu dana kasnije usledili su i prvi koraci ka muzičkom obrazovanju kada ga je otac, kao veliki obožavalac ratnog zabavljača Džordža Formbija, naučio nekoliko akorda za instrument karakterističan za Formbija – ukulele. Ubrzo posle toga, došli

su na red i časovi klavira, za koje će Mej uvek tvrditi da ih je pre podnosio genu uživao u njima.

Na svoj sedmi rođendan Brajan se probudio pored „španske gitare zakačene za ivicu kreveta“. Šake su mu bile premale da pravilno svira, pa se Harold dao na posao rezbarenja kobilice kako bi mu spustio žice. Mej senior je bio poznat po svojoj snalažljivosti i genijalnim rešenjima. U nedostatku novca, „moj tata je sve sam pravio“, objašnjava Mej. „On je bio tehničko lice u državnoj službi. Svima je popravljao opremu. Sve što smo imali u kući uglavnom je sam sastavio. Radio, televizor, gramofon...“

Jedne večeri Harold je kući doneo ploču Lonija Donegana. Njegov hit iz 1955. godine „*Rock Island Line*“ pokrenuo je eksploziju „skifl“ muzike sredinom pedesetih, kada su priučeni svirači širom Engleske počeli da sviraju mešavinu američkog folka, bluz a i popa, najčešće na kod kuće sklepanim instrumentima. Hiljadama kilometara daleko, upravo su skifl grupe nadahnule kolegu Fredija Bulsare da sebi napravi bas od čajnika.

Brajan se upecao. „Bilo je nečega u tom zvuku gitara i glasa sa bluzerskim prizvukom. Imao sam običaj da ležim pod pokrivačima s tranzistorom i slušam Radio Luksemburg. Sve te stvari delovale su veoma uzbudljivo, opasno i zabranjeno. Kada sam prvi put čuo Badija Holija, osetio sam jezu duž čitave kičme.“ Nadalje ga nije čekao veliki skok prema *Everli bradersima*, Brendi Li, Litl Ričardu i prvoj pevačici u koju se zaljubio – Koni Fransis.

Kao jedino dete svojih roditelja, Brajan je imao i vremena i prostora da se prepusti svojim interesovanjima. On je svoju kolekciju ploča poređao po abecednom redu i održavao ju je u savršenom stanju. Brajan je bio revnostan sakupljač, pa je pravio zbirke kutija za šibice, etiketa sa pakovanja sira, igračka i stripova (godinama kasnije, jedan službenik kompanije *EMI* prisećao se Mejovog skupljanja hotelskih šibica i u vreme

turneja sa grupom *Kvin*). Otkriće knjige o astronomiji naučnika i TV voditelja Patrika Mura „zauvek je navuklo“ Meja. Spajajući svoja dva hobija, Brajan je napisao monolog koji je svojoj porodici govorio uz pratnju stava „Saturn – donosilac starosti“ iz svite „Planete“ kompozitora Gustava Holsta. Neće mnogo vremena proći, a njegovoj zbirci pridodati su kamera i teleskop (kućne izrade, naravno).

Ipak, muzika je i dalje predstavljala isključivo hobi i nika-ko nije ometala školske zadatke. U osnovnoj školi Brajan se neumorno predavao učenju. „Bio sam bubalica“, priznao je on. „Nametao sam sebi mnogo zadataka i uživao u uspehu.“

Mejova marljivost isplatila se 1958. kada je položio kvalifikacioni ispit* i obezbedio stipendiju za gimnaziju Hempton. Ova škola je 2006. proslavila 450 godina postojanja i ponosno ističe Brajana Meja kao svog nekadašnjeg učenika. Na ovom spisku nalaze se istaknuti advokati, sudije, olimpijski sportisti i, začudo, Vilijam Pejdz, drumski razbojnik iz osamnaestog veka.

Prve godine u gimnaziji učenik Dejv Dilovej čuo je kako Brajan svira svoju špansku gitaru. „Sećam se da sam išao hodnicima i čuo kako momak svira akustičnu gitaru i peva tu stvar Tomija Stila *'Singing the Blues'* [Stilov hit iz 1957. s kojim je godinu dana ranije uspeh postigao Gaj Mičel]. Dobro je zvučao, ali nisam tome pridavao veliku pažnju.“

Godinu dana kasnije, Dilovej i Mej su se našli u istom razredu, elitnom 2LA. „Dva latinsko A“, objašnjava Dejv. „Bio je to brži put obrazovanja koji je omogućavao da se godinu dana ranije polažu napredni kvalifikacioni ispiti za univerzitete. Mogao si da odeš na razgovor za univerzitet sa rezultatima testa u džepu.“

U to vreme, Dilovej je učio da svira dedinu gitaru, a Mej je još uvek svirao na svojoj staroj španskoj. „Tako smo pronašli

* Test britanskog školskog sistema pod nazivom „11+“. Srednja škola kod njih počinje ranije nego kod nas. (Prim. prev.)

zajedničko zanimanje“, kaže Dilovej, „i počeli smo da razgovaramo. On je živeo u Feltamu, a ja u Vitonu, pa smo odlazili jedan kod drugog subotom po podne i učili razne pesme.“

Kako se sve ovo događalo pre pojave *Bitlsa*, pesme koje su vežbali bile su sa repertoara grupa *Šedous*, *Venčers* i gitariste Lesa Pola.* „Svirali smo uglavnom instrumentalne stvari“, seća se Dejv. „Koliko god to blesavo zvučalo, ja sam svirao melodije, a Brajan ritam, jer su akordi bili previše teški za mene kao početnika.“

Želja da imitira zvuk električne gitare člana *Šedousa* Henka Marvinina vodila je Brajana i njegovog oca ka postavljanju ručno pravljenih magneta na špansku gitaru. „Upotrebili smo žicu i magnete“, seća se Mej. „Uključili smo gitaru u tatin radio i zazvučala je fantastično.“

U školi, njih dvojica su neprekidno pričali o muzici. „Brajan mi je pokazivao akorde u zadnjoj klupi, na časovima nemačkog“, priča Dejv. „Ja bih zavrnuo rukav preko podlaktice na kojoj sam iscrtao vrat gitare, pa sam tako učio akorde: „Koji je ovo hvat, Brajane?“, a on bi mi pokazivao pozicije prstiju na pragovima. Smešno je što sam ja onda pao na testu iz nemačkog, a on ga je položio jer je bio takav pametnjaković.“

Osim časova i sviranja gitare, Brajan se narednih godina borio i sa svojom prirodnom stidljivošću kako bi postao sekretar školskog govorničkog kluba i nastupio u nekoliko predstava. On je navukao žensku odeću (dvadeset godina pre spota „*I Want to Break Free*“) kako bi glumio u školskim predstavama „Poštovanja vredni Krajton“ i „Suparnici“. Mnogo godina kasnije u razgovorima za novine, Mej će često pominjati nesigurnost koju je osećao kao tinejdžer. „Mislio sam: 'Bože,

* *Lester William Polsfuss* – poznatiji kao *Les Paul*, bio je američki gitarista i novator, jedan od pionira električne gitare s punim telom po kom je dobio ime najpoznatiji model kompanije *Gibson*. U trenutku dok se ova knjiga prevodi, kompanija je objavila bankrot. (Prim. prev.)

ne znam šta da radim, ne znam šta da obučem, ne znam ko sam ja uopšte.”

Činilo se da sviranje pruža predah od mladalačkih muka. U vreme početne eksplozije „bit“ grupa Mej i Dilovej nisu bili jedini ambiciozni muzičari gimnazije u Hemptonu. „Postojala je čitava scena“, objašnjava Dejv. „Bilo je sve više gitarista koji su vukli u školu svoja mala pojačala i svirali tokom pauza za ručak.“ Neki od starijih učenika već su svirali po bendovima: Džon Garnam, zvani Džeg, posedovao je divan primerak gitare hofner kolorama. Pit „Vuli“ Hamerton je imao telekaster, a kasnije i gibson SG, zbog čega je Brajan bio posebno ljubomoran. Isprobavajući ove, i gitare nekih drugih poznanika, Mej je počeo da stiče jasnu sliku šta mu se kod instrumenta dopada, a šta ne. U nemogućnosti da priušte novac za kupovinu gitare, on i njegov otac već su odlučili da naprave sopstveni model.

Leta 1963. godine njih dvojica su otpočeli mukotrpan proces osmišljanja i gradnje električne gitare od nule. Trebalo im je osamnaest meseci da završe posao, ali Mej je tako dobio instrument koji će postati njegov zaštitni znak za narednih pola veka. Telo gitare oblikovali su od hrastovine s komadima spojene šperploče i furnira. Vrat je nastao od komada mahagonija iz osamnaestog veka koji su spasli sa kamina iz kuće jednog prijatelja (dve rupe od crva popunjene su šibicama). Kao materijal za ukrasne oznake na pragovima poslužila su ručno izbrušena sedefna dugmad iz kutije za šivenje Rut Mej, dok je tremolo ručica napravljena od metalnog dela sedišta starog bicikla i, po Brajanovom sećanju, „dovršena dodatkom mamine igle za pletenje“. Potom su dve opruge ventila motocikla panter iz 1928. upotrebljene da nivelišu zategnutost žica.

Jedini delovi gitare koji nisu napravljeni u kućnoj radinosti bili su magneti i žice. Pošto njihovi sklepani magneti nisu davali zadovoljavajući zvuk, Brajan je popustio i kupio modele marke berns (kakve su koristili *Šedousi*). „Onda sam otišao i kupio žice